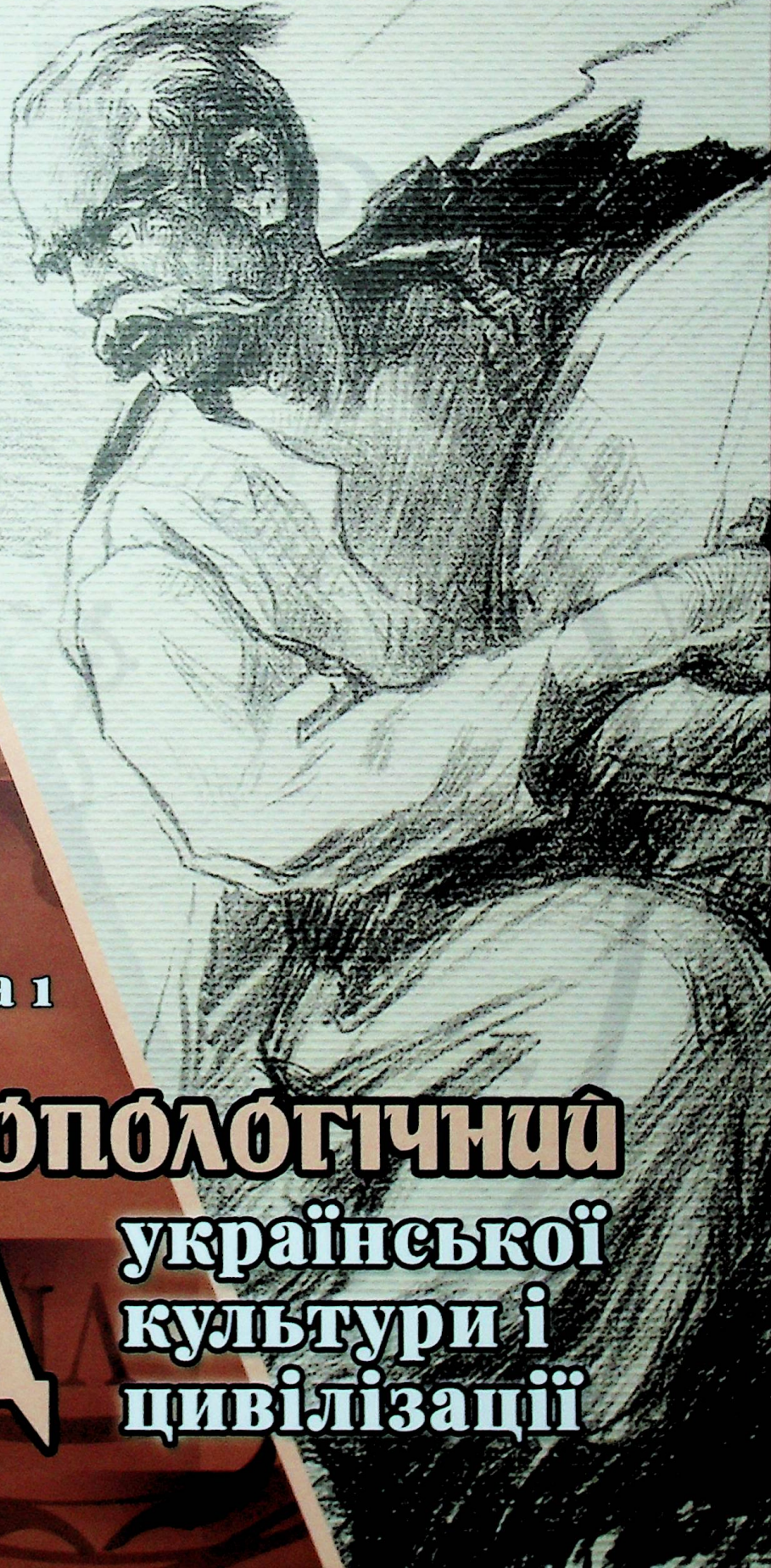

О. О. Рафальський,
Я. С. Калакура,
В. П. Коцур,
М. Ф. Юрій

Книга 1

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ КОД

української
культури і
цивілізації

Національна академія наук України
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І. Ф. Кураса

О. О. Рафальський, Я. С. Калакура,
В. П. Коцур, М. Ф. Юрій

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ КОД УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ І ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Книга 1

Київ
2020

316.722 (477)

УДК 316.422+342.4; 340.12 (045)

ББК 28.71я73. П57 (4УКР)

Б-ка ПНПУ ім. К.Д.Ушинського

ПД9920

A72

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України (протокол № 8 від 24.12.2019 р.).

Керівник авторського колективу О. О. РАФАЛЬСЬКИЙ – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, директор Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.

Рецензенти:

В. Г. КРЕМЕНЬ – доктор філософських наук, професор, академік НАН України, президент НАПН України;

В. К. БОРИСЕНКО – доктор історичних наук, професор, завідувач відділу Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України;

В. П. КАПЕЛЮШНИЙ – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Ю. Ж. ШАЙГОРОДСЬКИЙ – доктор політичних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.

Для оформлення обкладинки використано гравюру В. І. Віхтинського «Бандурист» з люб'язного дозволу правовласника А. Г. Уманського.

Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах) О. О. Рафальський (керівник авторського колективу), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій (науковий редактор). Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. Книга 1. – 432 с.

ISBN 978-966-02-9281-9 (загальний)

ISBN 978-966-02-9282-6 (Кн. 1.)

ПД9920

З'ясовуються історичні, теоретичні та методологічні засади наукового пізнання антропологічного коду української культури і цивілізації, їх самобутності і загадковості, в епіцентрі яких перебуває Людина як унікальна і найвища цінність. Розкривається його сутність як сукупність образів, засобів біологічного і соціокультурного характеру, пов'язаних з певним комплексом стереотипів свідомості окремої людини або групи людей, які виражаються в архетипах, менталітеті, інтелектуальному, моральному і матеріальному житті, в політичній і соціальній організації суспільства, його культурі та цивілізації, транзитному характері і здатності успадковуватися. Аналізується зміст і функції антропологічного коду культури та цивілізації на різних етапах історії України – від найдавніших часів до сучасності як системи значень і типів мислення людини, її психології і менталітету, способів сприйняття нею цінностей, інтелектуального і емоційного розуміння світу, певної культури та цивілізації. Стрижнем антропологічного коду культури виступає людина, а антропологічного коду цивілізації – суспільство.

Спростовуються різного роду теорії втрати ціннісно-сислової форми буття людини в умовах глобалізації сучасного світу, парадигма «руського міра», коду так званої «общерусской» культури, канонічної території, цивілізації, спільного коріння, генетичного і культурного розвитку українського і російського народів. Видання розраховане на науковців і викладачів історії, філософії, культурології, політології, етнології, учителів, аспірантів і студентів, широке коло осіб, які цікавляться антропологічним осмисленням української культури і цивілізації.

УДК 316.422+342.4; 340.12 (045)

ISBN 978-966-02-9281-9 (загальний)

ISBN 978-966-02-9282-6 (Кн. 1.)

© Колектив авторів під керівництвом О. О. Рафальського, 2020.

© Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Розділ 1. Теоретико-методологічні засади осмислення антропологічного коду культури і цивілізації.....	22
1.1. Методологія та основні напрями досліджень соціокультурної та цивілізаційної антропології.....	23
1.2. Теоретико-антропологічна сутність цивілізації.....	49
1.3. Людина у світі і світ у людині.	68
1.4. Антропоцентризм української культури і цивілізації.	78
1.5. Поняття «архетип» у культурній і цивілізаційній антропології.....	88
1.6. «Менталітет» і «ментальність» як категорії соціокультурної та цивілізаційної антропології.....	101
Розділ 2. Антропологічний код дохристиянської культури давньої України.	114
2.1. Зародження та особливості міфологічного мислення протоукраїнського етносу.	115
2.2. Міфологічні стадії еволюції свідомості праукраїнців.....	135
2.3. Антропологічні підходи до розуміння архаїко-міфопоетичної картини світу давніх українців.	161
Розділ 3. Формування моделей киеворуської соціокультурної антропології на ґрунті християнства	176
3.1. Людина у киеворуській філософській та історичній думці.....	177
3.2. Нова візія людини на тлі прийняття християнства.....	189
3.3. Образ людини в християнській проповіді.....	199
3.4. Розвиток антропологічної спадщини Києва в Галицько-Волинській та Литовсько-Руській державах.....	213
3.5. Людина в літературі та мистецтві княжої доби.	227
Розділ 4. Антропокультурні і ментальні процеси в Україні доби Ренесансу і Реформації.	238
4.1. Людина в епоху Ренесансу та раннього модерну.....	239
4.2. Витоки і зародження українського гуманізму.	257
4.3. Новий погляд на самоцінність людини на тлі Реформації та релігійних процесів в Україні.....	274

- 4.4. Гомілетика як одна з особливостей релігійної практики
у процесі формування української особистості в XVI – XVII ст. 297
- 4.5. «Своє і чуже» як початкова форма етнонаціональної свідомості. 313

**Розділ 5. Антропологічний вимір соціокультурних процесів
козацької України епохи Просвітництва. 329**

- 5.1. Людина в координатах Просвітництва XVII – XVIII ст. 330
- 5.2. Зародження українського козацтва та його роль
в антропологічних процесах. 340
- 5.3. Українські гетьмани і козацька старшина
як передова верства національно-визвольного і державницького руху. . 367
- 5.4. Філософія любові Григорія Сковороди та її вплив
на гуманізацію українського Просвітництва. 394
- 5.5. Еволюція ідеалу людини на тлі бароко як прояв самотності
української людини в інтер'єрі європейських
просвітницьких цінностей. 404

Попередні висновки 423